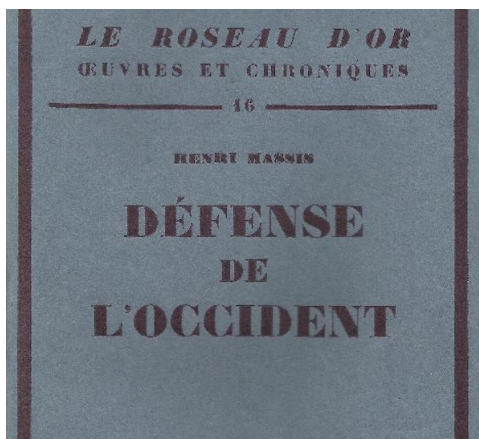

O nezlučiteľnosti kresťanského Západu s Áziou – Henri Massis a jeho Obrana Západu

Branislav Michalka

16. apríla 2021 ✚ *Politika* ✚ *Osobnosti kontrarevolúcie*

Obrana Západu, hlavné dielo Henriho Massisa

zdroj: wikimedia commons

Život Henriho Massisa (1886 – 1970), politického, sociálneho a kultúrneho filozofa, predovšetkým však katolíka, život tak pozoruhodne klenúci sa od doby starej až po najnovšiu, je jednak svedectvom o kolosálnych kultúrnych zmenách, ktorými prešla Európa počas jeho života a zároveň svedectvom o stabilite jeho názorov a postojov. Je závrtné si predstaviť vedomie človeka, ktorý sa narodil v časoch kočiarov a dohasínajúcej kresťanskej spoločnosti a zomrel dva roky po kultúrnej revolúcii roku 1968. Aká neuveriteľná priepasť delí tieto dva svety, ktoré sa však museli vtesnať do pamäti jedného muža.

Agathon a pravicová mládež

Sám seba označoval ako „exponenta pravice“ a to bola pozícia, z ktorej nemienil nikdy upustiť. Jeho mladistvé začiatky však boli veľmi „nepravivé“. Študoval na prestížnom Condorcetovom lýceu, kde bol žiakom zúrivého antiklerikála, radikálneho republikána a liberála, profesora Émila Alaina. Spod jeho vplyvu sa však čoskoro vymanil, aby pri hľadaní spirituality, ktorá bola na vtedajších sekulárnych vzdelávacích ústavoch vo Francúzsku zosmiešňovaná, narazil na Henriho Bergsona a jeho vitalistickú filozofiu, koketujúcu s katolíckym mysticismom.

V roku 1906, ako dvadsaťročný publikoval Massis svoju prvú knihu, ktorá vykazovala ešte pozostatky starého antiklerikálneho vplyvu z lýcea, a niesla názov *Ako Émile Zola píše svoje romány* (Comment Émile Zola composait ses romans). Čoskoro po zmene filozofie nasleduje aj zmena vkusu. Druhá Massisova kniha sa už zaoberá literárnym hodnotením diel Mauricea Barrésa, známeho nacionalistického spisovateľa a objaviteľa sekulárnej mystiky pôdy a krvi v európskej literatúre.

Kľúčovým pre Massisa však bolo stretnutie so známym dominikánom o. Humbertom Clérisacom, ktorý sa preslávil obrátením mnohých slávnych ľudí na katolícku vieru, okrem iného bol aj pri konverzii a smrti Oscara Wildea. Bol priateľom anglického spisovateľa a kňaza Roberta Hughena Bensona a podľa niektorých svedectiev je postava kňaza z románu *Pán sveta* vytvorená práve podľa o. Clérisaca. Tento zasvätený tomista a obdivovateľ stredoveku, okrem toho, že definitívne priviedol Massisa ku katolíckej viere, v jej pravovernej podobe, upriamil Massisovu pozornosť na monarchistické hnutie *Action française* a jeho zakladateľa Charlesa Maurrasa. To odštartovalo jeho spoluprácu s denníkom *L'Action française*, s ktorým zostal spätý celý svoj život.

Okrem integrálnej katolíckej viery si osvojil od o. Clérisaca tomizmus, ako filozofickú základňu svojej obhajoby monarchizmu a stavovského kresťanského štátu. Týmto koncepciami zostal verný až do svojej smrti. To ho odlišuje od iného konvertitu, ktorý bol tiež zaškolený o. Clérisacom do tomizmu a do lásky k stredoveku – Jacquesa Maritaina. Massis a Maritain, ako aj Maritainova manželka Raissa, boli priateľmi, a pôvodne sa aj Maritain nechal ovplyvniť o. Clérisacom, ktorý bol Maurrasovým obdivovateľom, k spolupráci s *Action française*. Tento príklon však netrval dlho. Maritainov vývoj nakoniec vyústil do obhajoby „integrálneho humanizmu“ a predurčil ho k tomu, aby sa stal jedným z predchodcov kresťanského liberalizmu. Roztržku medzi manželmi Maritainovcami a Massisom popisuje Raissa vo svojich pamätiach, avšak to, ako sa snaží vykresliť seba a manžela sťa presvedčených demokratov uprostred záplavy integrálnych katolíkov (Bloy, Clérisac, Massis a pod.), s ktorými boli najlepšimi priateľmi, vyznieva nevierohodne. Skôr bude pravdou, že im vtedy integrálny katolicizmus neprekážal a problémom sa stal až v dôsledku neskoršieho politického vývoja.

V čase ich spoločného stretnutia sa už Massis preslávil (spolu s Alfredom de Tarde) škandalóznymi (z hľadiska republikánskeho sekularizmu) anketami, ktoré potom týto dvaja mladí autori publikovali pod pseudonymom *Agathon* a doplnili pamfletmi, spochybňujúcimi celý dovtedajší vývoj republikánskeho Francúzska a jeho ideológie. Prvá anketa vyšla v roku 1911 a obsahovala pamflet na pozitivistickú, liberálnu a novokantovstvom nasiaknutú atmosféru parížskej Sorbony. Massis a de Tardy rozoslali niekoľkým stovkám študentov tejto prestížnej výkladnej skrine republikánskeho sekularizmu otázky, v ktorých sa ich pýtali na názor ohľadom posvätných pojmových kráv liberalizmu a republikánstva. Predmetom otázok boli pojmy ako: pokrok, ľudské šťastie, rovnosť.

Henri Massis (1886 – 1970)

zdroj: wikimedia commons

Výsledky boli šokom nielen pre sorbonských profesorov, ale doslova pre celé „pokrokové“ Francúzsko. Po tridsiatich rokoch sústavnej liberálnej a sekulárnej mozgovej masáže, sa mládež (dokonca potomkovia liberálov ako Péguy, Psichari či Maritain) prihlásili k náboženstvu a politickej pravici. Vyššie zmienené pojmy odmietli a ako svoj ideál prezentovali pojmy: viera, disciplína, autorita, odmietli „romantizmom otrávené 19. storočie“ a jeho „prázdne táraniny“ o vzbure proti autoritám, pričom vyjadrili túžbu po morálnom aj duchovnom ráde. Zdesenie vtedajších liberálov bolo dokonalé. Vo svojej naivite si ani nedokázali predstaviť, že niekto by mohol mať na budúcnosť iné ako pokrokové názory. Šok bol podobný ako u súčasných západných liberálov, ktorí si mysleli, že po roku 1990 nastane „koniec dejín“ a sladká celoplanetárna idyla liberalizmu.

V roku 1913 vyšiel druhý pamflet a anketa, nazvaný *Dnešná mládež* (Les jeunes gens d'aujourd'hui), v ktorej sa taktiež respondenti vyznávali z túžby po návrate k rádu. Tieto ich postoje k životu a Francúzsku, boli čoskoro konfrontované na bojovom poli I. svetovej vojny. Množstvo mladých známych konvertitov, ako Charles Péguy alebo Ernest Psichari, padli pri obrane vlasti. Henri Massis slúžil ako desiatnik na gréckom a sýrskom fronte a bol vyznamenaný Vojnovým krížom a Radom Čestnej légie.

Obrana Západu

Po návrate z vojny publikoval v roku 1919, pod dojmom komunistickej revolúcie v Rusku *Manifest du parti de l'intelligence*, v pravicovom denníku Le Figaro. Manifest vyzýval na obranu kresťanskej civilizácie pred intelektuálnym bolševizmom a podpísali ho mnohé známe osobnosti francúzskej kultúry. V roku 1920 založil s historikom Jacquesom Bainvillom, členom *Action française* a Jacquesom Maritainom, ktorý bol vtedy ešte jeho priateľom, mesačník *Le Revue universelle*, ktorého bol do roku 1936 šéfredaktorom a do roku 1944 riaditeľom.

Massisove hlavné dielo, ktoré ho preslávilo vo svete a urobilo z neho jedného z najčítanejších autorov predvojnového katolíckeho integralizmu, bola kniha nazvaná *Obrana Západu* (Défence de l'Occident) z roku 1927. Toto dielo predstavuje ucelenú obhajobu a obranu katolíckej viery, románskeho a klasicistického myslenia, proti deštruktívnosti ducha protestantizmu, germánskeho sentimentalizmu a romantizmu, tzv. filozofie života, ktorú predstavoval pre Massisa predovšetkým Oswald Spengler, autor

slávneho *Zániku Západu*, ako aj jeho konzervatívno-revolučný duchovný kolega Hermann von Keyserling, propagujúci koncepciu duchovného zlúčenia Ázie a strednej Európy, známy projekt Eurázie.

V nemeckom filozofickom vajataní posledných dvoch storočí Massis správne rozpoznáva výsledky protestantského odporu k rozumu a logike, spojené s pohansko-germánskym pritakaním k amorfným silám intuície, vôle, osudu či životnej sily. Poprel, žeby obroda upadajúceho Západu mohla vzísť z pritakávania živočíšnym silám a z príklonu k ázijskému popretiu racionality a kresťanstva. Massis tvrdil, že akákoľvek civilizačná syntéza medzi Západom a Východom je odsúdená na fiasko. Medzi Západom a Východom videl zásadný ideový rozpor, ktorý spočíva „v rôznosti ideí, ktoré si každý z nich vytvára o človeku a jeho vzťahu k Univerzu. Na Západe chcel človek zotrvať v bytí, nezmieril sa nikdy so zánikom svojej podstaty (Massis tu má na mysli zánik individuálnej duše – substancijálnej formy, zánik osobného „ja“, pozn. B. M.), s tým, aby ľudská bytosť nebola ničím iným než prímiesou prírody, v ktorej Aziat vidí len klamlivé obrazy života a celý život norí do priepasti amorfnej nejednoznačnosti. Tento odpor je to, čo charakterizuje Západ: rozlišovanie, výber – to sú jeho myšlienky, sformulované od najstarších čias v klasickom Anaxagorovom výroku – Na počiatku bolo všetko premiešané, prišla inteligencia, ktorá postavila každú vec na jej miesto.“

Tento postoj, obhajoba latinskej západnej civilizácie proti invázii orientálnych náboženstiev a ideí, je dnes bohužiaľ ešte aktuálnejší ako v dobe vydania Massisovej knihy. Európa, v ktorej je katolicizmus na kolenách a kolosálne dedičstvo antickej a katolíckej civilizácie leží potopené v prachu, je atakovaná beztvárým kozmopolitným synkretizmom, v ktorom sa tie najpitoresknejšie orientálne myšlienky dostávajú k slovu a popierajú dedičstvo európskeho myslenia, založeného na racionalite a ráde, v prospech orientálneho mysticismu a beztvarej nirvány.

Západ v Massisových očiach je latinská civilizácia, ktorá absorbovala helenistické dedičstvo, dala mu poriadok a právo, a nakoniec korunovaná katolíckou vierou rímskych pápežov, doviedla európsku civilizáciu k vrcholným výkvetom ducha. Celý duchovný život Západu je založený podľa Massisa na personalizme, na snahe západného človeka po autonomizme voči prírode. Oproti tomu všetky filozofie a teozofie Orientu prezentujú ako svoj finálny ideál anihiláciu, rozplynutie a zničenie osoby, jej rozpustenie v Univerze. Vrcholom blaha pre Aziata je nirvána, sladké nebytie, zbavenie sa existencie a útrap s ňou spojenými. Kresťanstvo naopak povyšuje osobu po spasení a očistení na vyšší, ešte intenzívnejší stupeň personálnej existencie. Človek po vzkriesení dostáva od Boha nové, oslávené telo a jeho individualita je ním potvrdená na ešte vyššej úrovni a nie popretá ako u orientálcov.

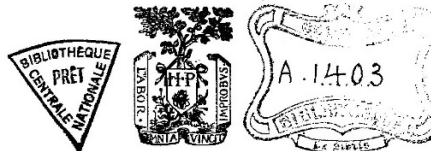
AGATHON
(HENRI MASSIS — ALFRED DE TARDE)

LES
JEUNES GENS
D'AUJOURD'HUI

LE GOÛT DE L'ACTION
LA FOI PATRIOTIQUE — UNE RENAISSANCE CATHOLIQUE
LE RÉALISME POLITIQUE

Couronné par l'Académie française, prix Montyon

Onzième édition
AVEC UNE PRÉFACE NOUVELLE

PARIS
LIBRAIRIE PLON
PLON-NOURRIT ET Cie, IMPRIMEURS-ÉDITEURS
8, RUE GARANCIÈRE — 6^e

Tous droits réservés

6° 5895

A. 1403

Mládež dneška – anketa, ktorá zmenila vnímanie francúzskej univerzitnej mládeže ako
zástankyne pokroku a liberalizmu

zdroj: wikimedia commons

Všetky orientálne „mysticizmy“, ktoré Massis vníma ako prejav nudy, snobizmu alebo naivty súčasného Európana, nie sú liekom na degeneráciu, ale jej sprievodným javom. Ešte viac oslabujú skutočný liek na súčasnú duchovnú aj kultúrnu krízu Západu, ktorým je pre Massisa jedine katolícka Cirkev, strážkyňa tradície a jej nemenné učenie.

Massis chápe, že v kontexte súčasného európskeho sekularizmu sa môže javiť povrchnému a naivnému pozorovateľovi orientálny zmysel pre nadprirodzeno ako vyššia forma duchovného života, ale je to pasca, ktorá bude znamenať definitívnu záhubu Západu. Jediným riešením je príchod „nového stredoveku“ a jeho kresťanského univerzalizmu (nie kozmopolitizmu), ktorý Massis popisuje nasledovne: *„Ved’ než sa stal stredoveký človek Francúzom, Talianom, Angličanom či Nemcom, patrilo už k univerzálnej civilizácii, ktorá mala svoj jazyk, svojho ducha, zvyky, vieru, umenie, svoj spôsob vnímania. Lenže rôzne európske štáty, tvoriace kedysi údy jedného tela, sa navzájom odcudzili, keď prestali byť pod dobrotivou autoritou Cirkvi. Zbavené jej otcovskej starostlivosti, stali sa korisťou rozporov bez akejkoľvek inej brzdy okrem nepostačujúcej rovnováhy ich vzájomných antagonizmov.“*

Obrana latinského ducha, spojeného šťastlivo s katolíckou Cirkvou, je hlavnou úlohou pre katolícky politický tradicionalizmus a konzervativizmus aj dnes. Západnej civilizácii, dedičke starého Ríma, vďačíme za to čím sme nielen na poli cirkevnom ale aj na poli kultúrnom. Útek pred degeneráciou nie je možné smerovať do Orientu a jeho mysticizmu, k amorfnému ezoterizmu a do šialenstva nevyhranenosti, absencie formy a jasného vymedzenia. Konečným dôsledkom je potom panteistické blúznenie, na ktorého konci

môžeme dnes pozorovať bláznovstvá s nevymedzenými pohlaviami a stieranie akýchkoľvek druhových, rodových či dokonca existenčných rozdielov.

Exponent pravice

Počas II. svetovej vojny odchádza Massis z Nemcami okupovaného pásma do Vichy, kde sa spolu so svojím politickým učiteľom Charelsom Maurrasom zapája do budovania Pétainovho štátu. Jeho protinemecké názory sú však predmetom neustálych útokov pronemeckých kolaborantov. Po vojne je na krátko internovaný, avšak súd ho zbaví všetkých obvinení z údajnej kolaborácie. To však nebránilo liberálnemu republikánskemu štátu a Národnému výboru spisovateľov, aby ho nedali na zoznam nežiaducich spisovateľov. Dopadol však omnoho lepšie ako mnohí z tých, ktorých jedinou vinou bolo, že nedokázali včas obrátiť kabát. Jeho mentor Maurras skončil omnoho horšie, dostal doživotné väzenie, ale na druhej strane, sa v ňom nakoniec vo veku 84 rokov vrátil späť do lona katolíckej Cirkvi.

Massis sa bez prostriedkov a s manželkou upútanou na lôžko, živil po vojne ako učiteľ v Saint- Germain-des-Prés a ako príležitostný spisovateľ. Zostal verný svojim monarchistickým a katolíckym postojom, na rozdiel od mnohých intelektuálov, ktorí pod tlakom moderného republikanizmu a liberalizmu vhodne zmenili názory. V roku 1960, možno aj pod vplyvom nového režimu generála de Gaulla, prichádza satisfakcia v podobe zvolenia za člena Francúzskej akadémie. Jeho finančná situácia sa zlepšuje aj vďaka charitatívnej podpore spisovateľa Francois Mauriac.

Do svojej smrti zostal tým, čím bol na začiatku svojej dráhy – exponentom pravice. Jeho poslanstvo a výzva k obrane latinského Západu pred útokmi orientalizmu a modernizmu nie je možné prehliadnuť. V dobe, keď sa katolícka Cirkev stala arénou experimentovania s rôznymi barbarskými a tribalistickými kultúrami, či dokonca popierania vlastnej latinskej tradície, je Massisovo dielo stále majákom svetla v dobe pokračujúcej orientalizácie temnoty.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/o-nezlucitelnosti-krestanskeho-zapadu-s-aziou-henri-massis-a-jeho-obrana-zapadu/>